

HISTÒRIES DE LA HISTÒRIA DE LA PERRUQUERIA

Jordi Pérez

HISTÒRIES DE LA HISTÒRIA DE LA PERRUQUERIA

Segons la mitologia grega, el rei Midas era capaç d'ocultar les seves orelles a tothom menys al seu barber, el qual va amagar el seu secret en un forat sota terra.

Quan bufava el vent, les canyes que hi creixien al damunt repetien la història. Una altra dada interessant en la història de la barberia, és que l'arissat del cabell es va fer tan popular a Atenes que va donar lloc a l'aparició dels primers perruquers.

La importància màgico-religiosa dels cabells i barbes va propiciar que, des de temps remots, la seva cura fos molt important en moltes societats.

És possible que la primera eina usada per l'home per tallar-se el cabell i la barba fossin resquills de pedra de sílex. El tall de cabell es feia per qüestions pràctiques o cerimonials i no tenia res a veure amb motius únicament estètics d'èpoques posteriors.

EGIPTE

Els sacerdots de determinades castes es rapaven completament el cabell o, contràriament, es dedicaven a cultivar llargues i cuidades melenes. Així doncs, podien diferenciar-se els oficiants del culte a un o altre déu, entre d'altres detalls, per la classe de pentinat o perruca utilitzada.

L'elaborada cultura egípcia fou de les primeres en considerar el cabell (en homes i dones) un element fonamental de la bellesa física i ja el tractava amb funcions estètiques malgrat que, com hem comentat, tingué també usos socials i religiosos.

Se'ns fa estrany esbrinar la importància que donava el poble egipci a la netedat i cura del cabell. L'home va portar gairebé sempre el cabell més o menys curt, excepte durant l'Imperi Nou on el gust per les perruques va fer furor. Els sacerdots van prendre el costum d'afaitar-se el cap així com tot el cos, en senyal de puresa, a partir de la dinastia XIX fou obligatori. També es rasuraven el rostre, encara que tenim exemples, sobretot de l'Imperi Antic, de funcionaris amb bigoti. L'ús de la barba no era molt habitual encara que també tenim algun exemple, sobretot en camperols descurats i també se la deixaven en senyal de dol. No hem de confondre aquesta barba amb la que apareix en estàtues de lapislàtzuli, donat que era un senyal de divinitat.

GRÈCIA

Els grecs varen convertir el culte a la bellesa en un dels pilars de la seva cultura.

Al contrari que els egipcis, els grecs adoraven el moviment expressat a través de rínxols i ondes. Gràcies a les estàtues i monuments funeraris se n'han pogut observar detalls. També per als homes el cabell arrissat es considerava exponent de la bellesa.

A Grècia, com en Egipte, els esclaus eren els encarregats de mantenir arreglats els caps dels seus amos.

ROMA

Entre les múltiples adopcions culturals que els romans van prendre dels grecs, es troben la higiene i els criteris estètics i, entre ells, el de mostrar cabells pentinats i higiènics. El cabell era curt per als homes i les cares netes i rasurades per als seus servents o esclaus.

L'EDAT MITJANA (s. VII - s. XV)

Durant la primavera, en l'edat mitjana, la gent anava a les barberies dels pobles i ciutats no necessàriament a tallar-se el cabell o afaitar-se, sinó també per a què li arrenquessin un queixal o li traguessin sang aplicant-li sangoneres. La gent creia que el desequilibri dels humors (sang, flema, bilis i atrabilis) era perjudicial per a la salut i que l'extracció de l'excés de sang cada primavera (l'època de la renovació) era la forma de restaurar aquest equilibri. "Traient la sang, es treu la malaltia" era el principi en el qual se basava aquesta pràctica que, malgrat la seva potencial perillositat, fou el tractament més popular per moltes malalties durant segles.

Durant el segle XIII els barbers varen començar a ocupar-se d'aquesta operació i, a poc a poc, varen formar un gremi i varen ampliar els seus serveis fins a abastar intervencions de cirurgia menor tals com tallar furóncols, embenar úlceres i extreure queixals. Alguns barbers es varen especialitzar en operacions més serioses arribant a tractar fins i tot cataractes o hèrnies. En els pobles petits duien a terme operacions relativament complexes, com per exemple reduir fractures o realitzar trepanacions (tallar una porció del crani per alleugerir la pressió sobre el cervell). Al principi qualsevol podia establir-se sense llicència com a

cirurgia, però cap al segle XIV, en alguns indrets d'Europa, les universitats i gremis varen començar a regular la pràctica de la medicina. L'ofici es transmetia de generació en generació, de manera que un aspirant a barber començava d'aprenent amb un mestre (habitualment el seu pare) i anava adquirint el coneixement de tots els secrets de l'ofici. A les grans ciutats, en canvi, els aprenents podien assistir a les mateixes classes d'anatomia que es estudiants de medicina.

EI RENAIXEMENT (s. XVI - s. XVIII)

El culte a la bellesa personal fou un dels valors de l'època clàssica que es varen recuperar durant el Renaixement.

L'aflorament d'una nova economia i l'interès i preocupació per tornar a un model de societat més civilitzat va fer establir el valor a la netedat i cura personal.

Els segles XVII i XVIII varen ser els de la riquesa decorativa, les exageracions, la recerca de l'efectisme... Les classes privilegiades se preocupaven més d'aparentar que de ser i tot allò ostentós equivalia a poderós.

Però sens dubte si alguna cosa caracteritza l'aspecte de l'època són les perruques, mitjançant les quals es diferenciaven les classes socials. La seva aparició fou fomentada per Lluís XIV de França, que volia ocultar al preu que fos la seva incipient calba, però ràpidament es varen estendre per l'Europa continental i, posteriorment per Gran Bretanya. En perruques, pentinats i barbes es reflectien els gustos estètics del moment, per la qual, cosa encara que resulti increïble, en ells es pot observar la monumental, espectacular i recarregada riquesa decorativa, l'expressivitat, etc.

EI SEGLE XIX. Època de canvis.

La Revolució Francesa i la Revolució Industrial varen marcar, en tots els sentits, el devenir de la Història del món occidental.

En la societat, ambdues varen tenir una conseqüència clara: la senzillesa era la línia a seguir en tots els sentits per assenyalar l'àmplia distància que separava els nous costums dels antics excessos de la Cort.

Així varen aparèixer els perruquers professionals que treballaven sobretot a domicili quan ho feien amb la burgesia, desplaçant-se a treballar a les cases dels clients. Es va assentar definitivament l'ofici, el

d'experts que rasuraven i tallaven el cabell a canvi d'una remuneració econòmica: a diferència dels antics barbers de la Cort que acostumaven a ser servents que aprengheren la professió.

En totes les èpoques hi ha hagut una música amb pretensions artístiques, dirigida a un públic cultivat (és allò que solem anomenar "música clàssica") i també una música popular pensada per al consum de masses: òbviament, en temps de Beethoven les masses no escoltaven simfonies de Beethoven. I moltes vegades al redescobrir la música popular d'altres èpoques fa pensar que en això, com en tantes d'altres coses, qualsevol temps passat fou millor.

Quan encara no hi havia ni la ràdio ni els discos, les maneres de divulgar els "èxits" del moment eren altres. Entre elles, va obtenir especial fortuna als Estats Units el "quartet de barberia"; a les sales d'espera de les barberies (òbviament davant d'un públic compost només per homes), un quartet vocal amenitzava l'espera dels clients amb les cançons boga, encara que ben aviat va esdevenir una finalitat en ell mateix l'acudir a escoltar les cançons, a banda de ser la barberia un lloc de reunió de societat. El "Barber Shop Singing" va esdevenir tota una institució i, de fet, no només s'arreglaven cançons per aquesta formació, sinó que hi va haver compositors que varen escriure pensant en ella.

Actualment hi ha conjunts vocals masculins que fan un repertori semblant; el més conegut per al gran públic pot ser el britànic The King's Singers, encara que són un sextet i no un quartet, i provenen d'una altra tradició, el seu repertori va des de la polifonia medieval fins als Beatles; i en els anys 20-30 va tenir una gran fama un altre sextet alemany, els Comedian Harmonists. Ara però, aquests conjunts no es podrien prendre com a exemple de "Barber Shop Singing" encara que els seus repertoris estiguin emparentats.

A Espanya no tenim tradició de cantar a la barberia, si s'hagués de buscar una tradició local llunyanament semblant, potser podria trobar-se en les tunes. Per això és tota una notícia l'aparició d'un quartet vocal espanyol dedicat al "Barber Shop Singing", que ha gravat ja el seu primer disc (encara que sigui un produït amb mitjans més aviat "casolans", sense cap casa discogràfica al darrere). Es tracta dels "Investigators", que estan formats pels germans Jorge i Nicolás de las Peñas (veu solista i baríton, respectivament), Fernando García Buitrago (tenor) y el conegut periodista Ramón Pi (baix). En aquesta gravació, realitzada a Madrid l'octubre de 2003, actua amb ells com a tenor convidat Angel Rodríguez.